

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԳՈՐԻՍԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Հերիաթների ազդեցությունը սովորողների արժեհամակարգի
ձևավորման գործում

Առարկա-

Մայրենի

Հեղինակ-

Դավթյան Անժելա Լազրի

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

<<Հարթաշենի միջնակարգ դպրոց>> ՊՈԱԿ

Աշխատանքը թույլատրված է պաշտպանության

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԳԻՏ. ՂԵԿԱՎԱՐ՝ Ն. Ռ. Բաղդադյույան, ԳՊՀ դասախոս

ԳՈՐԻՍ 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
2. ՀԵՔԻԱԹԸ՝ ՈՐՊԵՍ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ	5
3. ՀԵՔԻԱԹՆԵՐ ԿԱՐԴԱԼՈՒ ԿԱՐԵՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ	7
4. ՀԵՔԻԱԹՆԵՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԱՆՁԻ ԵՎ ԱՐԺԵՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ	10
5. ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ	14
6. ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ	15
7. ՕԳՏԱԳՈՐԾԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	16

ՆԵՐՄՈՒԹՅՈՒՆ

Հեքիաթները որպես մանկական գրականության մաս կարող են արժեքավոր աղբյուր հանդիսանալ սոցիոռոլների արժեհամակարգի ձևավորման գործում: Օգնում են ձևավորել բնավորության դրական գծեր. Կարեկցանք, հարգանք, բարություն, խոնարհություն:

Հեքիաթները բարձրացնում են երեխայի ինքնավստահությունը և օգնում նրան լավատես մնալ նույնիսկ դժվարին իրավիճակներում: Հեքիաթները մեզ օգնության են հասնում նաև որոշակի խնդիրների լուծման հարցում: Բոլոր երեխաներն առանց բացառության սիրում են հեքիաթներ:

Հեքիաթները երեխայի հետ շփման միջոցներից մեկն են համարվում:

Հեքիաթը մի պատմություն է, որը ներառում է բանահյուսական առանձնահատկություններ, ինչպիսիք են փերիները, իշխանները, արքայադուստրերը...

Ամենահին հեքիաթները պատմվել ու վերապատմվել են սերնդեսերունդ, նախքան դրանք գրվելը:

Հեքիաթների մեծ մասին բնորոշ է նույն սկիզբը՝ «Լինում է, չի լինում», «Կար չկար», «Ժուկով ժամանակով»:

Վերջաբանի համար էլ հատուկ արտահայտություններ կան, ինչպես՝ «Երկնքից երեք խնձոր ընկավ», «Նրանք հասան իրենց մուրազին, դուք էլ հասնեք ձեր մուրազին»:

Հեքիաթները բաժանվում են երեք մեծ խմբի՝ հրաշապատում կամ կախարդական, կենդանական և իրապատում:

Հետազոտության արդիականությունը.

Մայրենիի դասագրքերում բացառիկ տեղ ունի հեքիաթը, որը տարրական դպրոցի սովորողների սիրելի ժանրերից է և բոլոր ժամանակներում մեծ դեր է ունեցել աշակերտների արձեհամակարգի ձևավորման գործում:

Հեքիաթի միջոցով նոր մատուցվող նյութը դառնում է ավելի գրավիչ և դրա յուրացումը մեծացնում է նրա դաստիարակչական, ուսուցողական, ճանաչողական

նշանակությունը, խթանում դպրոցականի երևակայության զարգացումը և զարգացնում բառապաշարը:

Հետազոտության նպատակը:

Աշխատանքի նպատակը հեքիաթների՝ սովորողների անձի ձևավորման, դաստիարակության, աշխատասիրության, մտածողության, բարոյական արժեքների ձևավորման վրա ներգործության բացահայտումն է:

Հետազոտության խնդիրներն են՝

1. Լուսումնասիրել թեմայի վերաբերյալ ուսումնամեթոդական գրականություն,
2. հիմնավորել հեքիաթների բացառիկ նշանակությունը արժեհամակարգի և անձի ձևավորման գործում,
3. նշել հեքիաթների անմիջական ազդեցությունը և կարևորությունը աշակերտի գիտելիքների զարգացման գործում:

Հետազոտության արդյունքներն ամփոփված են աշխատանքի <<Եզրակացություն>> բաժնում:

ՀԵՔԻԱԹՐ՝ ՈՐՊԵՍ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հեքիաթը բանահյուսության ժանրերից է, որտեղ հերոսները և դեպքերը պատկերված են չափազանցված կամ այլաբանորեն, հաճախ էլ հրաշապատում ձևերով:

Հեքիաթը երեխաների համար գոյություն ունեցող միակ իրականությունն է: Երեխաների համար դժվար է ընկալել իրականությունը, ուստի այն նրանց մատուցվում է հեքիաթի միջոցով: Հեքիաթով է սկսվում երեխայի ծանոթությունն արտաքին աշխարհի հետ:

Ցանկացած հեքիաթ պատմություն է մարդկանց փոխհարաբերությունների, առօրյա կյանքում գործող օրենքների մասին, միաժամանակ այդ բոլորը ներկայացվում են երեխայի համար հասկանալի լեզվով: Հեքիաթի շնորհիվ զարգացնում է երեխայի երևակայությունը և ստեղծագործելու ունակությունը:

Լավ հեքիաթը կյանքի ծնունդ է՝ խաղ, արկած, հրաշք, ճակատագիր...

Հեքիաթի թեմաները անվերջ են:

Երեխան ականա այնտեղ գտնում է իր կյանքին համապատասխան իրավիճակներ, փորձում է իրեն նույնացնել համարձակ և քաջարի հերոսների հետ:

Հեքիաթները խթանում են ընթերցանությունը:

Հայտնի փաստ է, որ մինչ հեռուստատեսության և համակարգիչների հայտնագործումը, ընթերցանությունն ազատ ժամանակի առաջնային զբաղմունքն էր: Մարդիկ կարող էին ժամերով կարդալ և մտովի ճանապարհորդել հեռավոր երկրներ:

Հեքիաթների օգնությամբ երեխաները նկատում են լեզվական այնպիսի ոլորտներ, ինչպիսիք են անցյալ ժամանակները, ածականները, համեմատականները և այլն: Ուսուցիչները հեքիաթից կարող են օգտագործել հատվածներ՝ մատնանշելու քերականական առանձնահատկությունները:

Հեքիաթը հորինված կերպարներով և սյուժեով պատմվածք է, որն ունի առօրյա, հերոսական կամ կախարդական բնույթ: Դրանց մեջ ժողովուրդն արտահայտում է իր նվիրական երազանքներն ու ձգտումները: Այն, ինչ կյանքում անհնար է եղել իրականացնել, մարդիկ ցանկացել են իրականացած տեսնել հեքիաթներում: Հեքիաթների դերը երեխաների կյանքում բազմազան է. Դրանք զարգացնում են

երևակայությունը, մտածողությունը ու ճիծտ խոսքը: Դեռ հին դարերից հեքիաթները մնում են յուրաքանչյուր երեխայի դաստիարակության անբաժան մասը: Օգնում են ծնողներին մատչելի լեզվով երեխային ծանոթացնել կյանքին, ծանոթացնում են չարի և բարու հետ: Հեքիաթները երեխաների համար ավելի հասկանալի են, քան մեծահասակների բարդ և խճճված զրույցները: Այդ իսկ պատճառով, երեխաներին որևէ բան բացատրելու համար, ծնողները դիմում են հեքիաթների օգնությանը: Երեխաների կյանքում այն շատ կարևոր տեղ է զբաղեցնում:

Դրանց օգնությամբ երեխաները սկսում են վաղ խոսել և իրենց մտքերը ճիշտ և գրագետ արտահայտել:

Հեքիաթները նպաստում են նաև լավ վարքի դրսևորմանը, այլ անձանց հետ շփման կարողությանը:

Հեքիաթի դերը երեխայի դաստիարակության գործում անհնար է չնկատել: Երեխաները սովորում են հասկանալ հերոսների ներաշխարհը, վերապրել նրանց անցած ուղին: Սովորում են հավատալ բարու ուժին: Հեքիաթների շնորհիվ կարելի է ոչ միայն հետաքրքիր ու օգտակար ժամանակ անցկացնել, այլ նաև երեխայի անհանգստությաշունը վերացնել:

Այն օգնում է հարստացնել երեխայի բառապաշարը, ինչպես նաև խթանում կապակցված խոսքը: Հեքիաթի շնորհիվ երեխայի խոսքը դառնում է ավելի զգացական ու գեղեցիկ: Այս կախարդական պատմությունները ձևավորում են հարցեր տալու ունակությունը, բառակապակցություններ ու նախադասություններ կազմելու հմտությունը:

Երեխաների կյանքում հեքիաթների կարևորագույն դերերից մեկն այն է, որ այնտեղ միշտ բարին է հաղթում: Հետագայում դա երեխային կօգնի սովորել հաղթահարել կյանքի դժվարությունները:

Կյանքն իհարկե իր ուղղումները կմտցնի, բայց, այնուամենայնիվ, երեխայի ենթագիտակցության մեջ ոչինչ չի կորում: Միևնույն հեքիաթը կարելի է և պետք է կարդալ մի քանի անգամ: Դա կնպաստի, որ երեխան ճիշտ ըմբռնի հեքիաթում ներդրված իմաստը: Որպես կանոն, երբ երեխան ամբողջությամբ ընկալում է հեքիաթի իմաստը նրա հետաքրքրությունը կորում է դրա նկատմամբ: Բացի այդ յուրաքանչյուր երեխա հեքիաթի մեջ գտնում է այն, ինչ իրեն հետաքրքիր է:

Երեխայի համար հեքիաթների կարևորության, նշանակության մասին կարելի է խոսել անվերջ: Միանշանակորեն համակարծիք ենք որոշ հետազոտողների վերջնական եզրակացություններին՝ հրաշապատում հեքիաթների դերը երեխաների զարգացման և առողջ հոգեկերտվածք ձևավորելու համար անգնահատելի և անփոխարինելի են: Ի վերջո, «Երեխան, որը մեծացել է հեքիաթներ ու լեգենդներ ունկնդրելով, նկատելիորեն ավելի առողջ է, խելացի, քաջ և կրեատիվ»:

Հեքիաթների հիմնական նպատակն է զարգացնել երեխայի երևակայությունը և ստեղծագործական պոտենցիալը: Մանկական հեքիաթները ընդլայնում են երեխայի բառապաշարը, օգնում ճիշտ և տրամաբանական խոսք կազմել: Կարևոր է նաև այն, որ հեքիաթները երեխայի խոսքը դարձնում են ավելի էմոցիոնալ և պատկերավոր: Ձևավորում է հարցերը ճիշտ ձևակերպելու ունակություն: Ինչ վերաբերում է հեքիաթների ուսուցման մեթոդներին, ապա դրանցից կարելի է առանձնացնել ու մատնանշել «ուղղորդվող /կամ ընդհատումներով/ ընթերցանության» մեթոդը, որը հնարավորություն է տալիս երեխաների մեջ հետաքրքրություն արթնացնել ընթերցանության բուն գործընթացի կատմամբ: «Ուղղորդվող ընթերցանություն» մեթոդի հիմքում ընկած է ընթերցանության գործընթացի դիտարկումը: Ի վերջո, ինչպես են կարդում տեքստի մի հատված, դադար են տալիս՝ մտքում ծանրութեթև անելու, իրենք իրենց հարցեր տալու, պատասխաններ որոնելու, շարունակության մասին կանխատեսումներ անելու նպատակով:

ՀԵՔԻԱԹՆԵՐ ԿԱՐԴԱԼՈՒ ԿԱՐԵՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հեքիաթներ կարդալը կարևոր և անհրաժեշտ է.

1. Հեքիաթն ամենից հասկանալի միջոցն է երեխայի համար՝ պարզելու, թե ինչ է կյանքը և ինչպես «վարվել»:
2. Մարդկանց և կյանքի իրավիճակների միջև հարաբերությունները հեքիաթում են՝ սեր, ընկերություն, խաբեություն, ուրոխություն, տխրություն...
3. Հեքիաթային պատկերները շատ միանշանակ են՝ լավ, վատ, բարի, չար, ազահ, առատաձեռն, խելացի, հիմար: Երեխայի համար անհասկանալի «կիսատոններ» չկան:

4. Հեքիաթում լավը միշտ հաղթում է: Եվ սա անհրաժեշտ է երեխայի համար, որպեսզի չվախենա: Երբ վատահ ես, որ բարին կհաղթի, համարձակորեն առաջ ես գնում:
5. Հեքիաթում իշխում են բարի գործերը՝ աշխատասիրությունը, խելքը, առատաձեռնությունը: Երեխայի համար հեշտ է հասկանալ, թե ինչ պետք է լինի, որպեսզի ամեն ինչ ստացվի:
6. Երեխան, ով հավատում է հեքիաթներին, հավատում է լավին, և դա օգնում է նրան ժպտալ աշխարհին ու չվախենալ:
7. Հեքիաթներում՝ դարերի իմաստություն, որն այնքան է պակասում ժամանակակից փոքր-ինչ <<նյութական>> աշխարհում:

Ի՞նչ է սովորում աղջիկը հեքիաթներից.

Պետք է լինել բարի և աշխատասեր, ինչպես Անահիտը: Հեքիաթի վերջում չար, նախանձ ու ծույլ աղջիկները միշտ ստանում են այն, ինչին արժանի են:

Պետք է երախտապարտ լինել, ինչպես <<Սագ-կարապներ>> հեքիաթի մի աղջիկ, որը խնձորի ծառին շնորհակալություն է հայտնում խնձորների համար, վառարանին՝ կարկանդակների համար:

Ժամանակակից երեխաները սովոր են ամեն ինչ միանգամից ստանալ: Իսկ հեքիաթներում ոչինչ հենց այնպես չի տրվում, ու պետք է կարողանալ <<շնորհակալություն>> ասել:

Ի՞նչ է սովորում տղան հեքիաթներից.

Պետք է լինել ազնվական, օգնել թույլերին, հոգ տնել նրանց համար: Արքայազնը, ով օգնում է պիկերին, տալիս է իր ճաշը և օգնում ինչ-որ մեկին, ի վերջո նա անպայման փոխադարձ օգնություն կստանա փորձությունների ժամանակ: Մի՛ վախեցեք դժվարությունների ժամանակ: Մի՛ վախեցեք դժվարություններից:

Բոլոր հեքիաթներում տղամարդիկ առանց վարանելու գնում են ճամբորդությունների, որոնումների կամ փորձությունների ենթարկվում:

Ինչպես հեքիաթը աղջիկներին սովորեցնում է փեսաներին փորձել, այնպես էլ տղաներին է սովորեցնում՝ հարսնացուներին փորձել. կկարողանա՞րոքոն թխել, տունը մաքրել, շոր կարել: Կինը պետք է լինի խելացի: Ահա թե ինչ է սովորեցնում հեքիաթը:

Հեքիաթները զգայարանները դաստիարակելու ամենամատչելի միջոցներից են: Կախադական պատմությունների հերոսների վարքագծի օրինակով կարելի է երեխային ասել, թե ինչու է անհրաժեշտ լավ ուտել ու քնել, լողանալ և լվանալ ատամները: Հեքիաթը կարող է մեղմորեն երեխաներին բացատրել սիրելիների կորստի կամ սիրելի կենդանիների մահվան իրականությունը:

Ինչու՞ են հեքիաթներն այդքան անհրաժեշտ մեր կյանքի որոշակի պահին: Ինչու՞ են դրանք դառնում մեր զարգացման որոշակի շրջանի անբաժանելի մասը: Հոգեվերլուծական տեսանկյունից հեքիաթներն օգնում են երեխային հաղթահարել մեծանալու դժվարությունները և բնականոն զարգացման ճգնաժամերը:

Հեքիաթները զարգացնում են երեխաների երևակայությունը: Երեք անհաջող փորձերի մոտիվը հաճախ հանդիպում է հեքիաթներում: Այս մոդելային իրավիճակը մատնանշում է երեխաներին ուղղված կարևոր ուղերձը, որ հաջողությունը չի գալիս առաջին փորձից, բայց եթե մենք համբերատար լինենք և չհանձնվենք, այն վերջում կգա:

Երեխաներին տալիս է հույս և մխիթարություն, ինչպես նաև երջանիկ ավարտ: Հեքիաթների կերպարները կա՛մ լավն են, կա՛մ վատը: Բարու և չարի կտրուկ բաժանումն օգնում է որոխաներին հասկանալ տարբերությունը: Իսկ երեխաների համար հեշտ է ընտրել ճիշտ կողմը, քանի որ լավ կերպարը միշտ պարզևատրվում է, մինչդեռ վատ կերպարը պատժվում է: Ավելին, երեխաները հակված են ավելի հեշտ նույնականանալ լավ կերպարների հետ, ինչը նրանց մեջ արթնացնում է նույն դրական պահվածքի ցանկությունը, և, հետևաբար, հեքիաթները կարող են մեծապես նպաստել նրանց սոցիալական դաստիարակությանը:

Հեքիաթը ամենից հաճախ սովորեցնում է կյանքի հիմնարար արժեքները, ինչպիսիք են վստահությունը, հույսը, ազնվությունը, բարությունը և հավատը բարձր ուժի նկատմամբ, որոնք կարող են մեկնաբանվել որպես հավատքի արմատ /Ջոնս, 2002/:

Պատմությունները, ինչպես նաև հեքիաթները օգնում են երեխաներին դրական զգալ այլ երկրների և մշակույթների նկատմամբ և կարող են ընդլայնել նրանց գիտելիքները աշխարհի մասին:

Հեքիաթները նաև զվարճալի են և կարող են շատ օգուտներ բերել երեխաներին, ահա դրանցից մի քանիսը.

1. վաղ գրագիտության զարգացում <<Եթե ուզում եք, որ ձեր երեխաները խելացի լինեն, կարդացեք նրանց հեքիաթները: Եթե ուզում եք, որ նրանք ավելի խելացի լինեն, ավելի շատ հեքիաթներ կարդացեք նրանց համար>> (Ալբերտ Էյնշտեյն):
Երեխաների երևակայությունը ավելի է զարգանում հեքիաթներ լսելուց:
2. Դրական խնդիրների լուծման հմտություններ:

Երեխաները սովորում են պատմվածքների հերոսներից, և դա օգնում է նրանց իրավիճակը կապել սեփական կյանքի հետ: Սովորում են, թե ինչպես դրական հայացք ունենալ կյանքի ցանկացած անհանգստության, մարտերի և խնդիրների ֆոնին:

3. Երեխաների ճկունության ձևավորում:

Հեքիաթները կարող են օգնել նրանց զարգացնել հուզական ճկունություն՝ օգնելով նրանց կապել պատմությունները իրական կյանքի խնդիրների հետ, որտեղ հերոսը հիմնականում հաղթում է: Նրանք սովորում են միշտ պատրաստ լինել կյանքի մարտահրավերներին:

4. Մշակութային գրագիտություն:

Երեխաների համար հեքիաթներ կարդալը կամ պատմելը ոչ միայն գրագիտության զարգացման հիմքն է, այլ նաև շեշտը դրվում է տարբեր միջմշակութային արժեքների և վարքագծի վրա:

ՀԵՔԻԱԹՆԵՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԱՆՁԻ ԵՎ ԱՐԺԵՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ

Արդի մանկավարժության կարևոր պահանջներից է երեխաների արժեքային համակարգի ձևավորումը: Հանրակրթության գլխավոր նպատակը անհատին ոչ միայն գիտելիքներով զինելն է, այլև նրա մեջ բարոյական որոշակի հատկանիշներ ձևավորելը: Այսինքն՝ առանցքային է համարվում սովորողների մտավոր, հոգևոր, ֆիզիկական և սոցիալական ունակությունների համակողմանի և ներդաշնակ զարգացումը, նրանց պատշաճ վարքի և վարվելակերպի ձևավորումը: Ինչպես

ամբողջ աշխարհում, Հայաստանում էլ այսօր արժեքային կրթությունը հասարակությանը հուզող խնդիրներից մեկն է:

ՀՀ հանրակրթության պետական չափորոշչում սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորումը ներառված է որպես կրթության բովանդակային բաղադրիչ:

<<Արժեհամակարգ>> հասկացությունը մանկավարժական գիտության մեջ ըմբռնվում է բավական լայն շառավիղով: Առավել ընդունված է այն ընկալումը, որ արժեհամակարգը մարդու բարոյական, գեղագիտական, հոգևոր, իմացական, մշակութային և էթնիկական արժեքների համախումբն է, որն անհրաժեշտ է անձի ներդաշնակ, բազմակողմանի ձևավորման և զարգացման համար:

Աշակերտի արժեքների ձևավորման խնդիրները բնականաբար լուծվում են ոչ միայն ընտանիքում, այլ նաև ուսումնական հաստատություններում՝ ուսումնադաստիարակչական գործընթացի միջոցով:

Կրթության բովանդակության հետ միասին ուսուցման մեթոդները ներգործում են աշակերտների ճանաչողական ունակությունների վրա՝ նրանց հնարավորություն տալով ստացած գիտելիքները կյանքում օգտագործելու ըստ նպատակի:

Ստեղծագործական, գեղագիտական և բարոյական արժեքներն ընկալելու համար անհրաժեշտ է, որ

- Խորհեն ընթերցածի շուրջ
- Ապրումակցեն հերոսներին
- Գնահատեն նրանց արարքները
- Իմաստավորեն նրանց խնդիրները
- Համեմատեն իրենց կյանքը դրական կերպարների կյանքի հետ
- Ձգտեն կատարել իրենց ընկալած բարոյական նորմերին համապատասխան արարքներ

Շատ հաճախ երեխաներին պետք է ուղղորդել, թե ինչպիսի հեքիաթներ են հարկավոր կարդալ:

Օրինակ՝ կոնցադային հեքիաթները, որտեղ հաճախ պատմվում է ընտանեկան կյանքի դժվարությունների, կոնֆլիկտային իրավիճակների լուծման ձևեր: Սրանք անփոխարինելի դեր են խաղում ընտանեկան խորհրդատվության և այն

դեռահասների հետ աշխատանքում, որոնք խնդիրներ ունեն ընտանեկան փոխհարաբերություններում:

Դիդակտիկ հեքիաթներ. Դրանք ստեղծվում են մանկավարժների կողմից՝ ուսումնական նյութը ամրապնդելու նպատակով, որոնց ժամանակ աբստրակտ սիմվոլները /թվեր, բառեր, թվաբանական գործողություններ և այլն/ կենդանանում են, ստեղծվում է աշխարհի հեքիաթային պատկեր, որտեղ նրանք ապրում են: Այստեղ տեղի են ունենում բարեկեցության ջախջախում, խախտում: Հանդես են գալիս չար հեքիաթային հերոսներ, տխրություն, թախիծ, մենակություն: Պարզվում է, որ միայն խանդավառ սիրտ և գիտելիքներ ունեցող մարդը կարող է փրկել ամեն ինչ:

Հոգեշտկողական հեքիաթներ. Այսպիսի հեքիաթները ստեղծվում են երեխայի վարքի վրա նրբորեն ներգործելու համար: Այստեղ պետք է հասկանալ երեխայի անարդյունավետ վարքի ձևի փոխարինումը առավել արդյունավետ ձևով, ինչպես նաև երեխային պետք է բացատրել տեղի ունեցածի իմաստը:

Հեքիաթի հերոսի կյանքը պետք է նկարագրվի այնպես, որ երեխան գտնի նմանություն իր կյանքի հետ: Նկարագրվի հերոսի բոլոր ապրումները այդ իրավիճակում: Վերջապես հերոսը ելք գտնի՝ դուրս գալ այդ իրավիճակից, կհասկանա իր սխալները, կընդունի դրանք և կկանգնի փոփոխությունների ուղու վրա:

Այսպիսի հեքիաթները ոչ միշտ են միանշանակ և միշտ չէ, որ երջանիկ ավարտ են ունենում, բայց բավականին խարաթափանց են և նպաստում են անձի աճին:

Արժեքները, ինչպես գիտելիքները, չեն փոխանցվում: Դրանք ձևավորվում են կյանքի փորձի արդյունքում, և այդ փորձի դաշտը ապահովելը մեծահասակների պարտականությունն է:

Արժեքները կարող են համարվել.

- Առողջությունը
- Մերը, ընտանիքը, երեխաները
- Մտերիմները, ընկերները, շփումը
- Ինքնակառավարումը, աշխատանքի մեջ
- Աշխատանքից հաճույք ստանալը
- Նյութական բարեկեցությունը

- Հոգևոր արժեքները, կրոնը
- Ժամանցը՝ հաճույք, հոբբի
- Ստեղծագործական ինքնադրսևորումները
- Ինքնակրթությունը
- Սոցիալական կարգավիճակը և դիրքը հասարակության մեջ
- Ազատությունը (խոսքի, ընտրության)
- Կայունությունը:

Կարող են լինել նաև այլ արժեքներ: Տարբեր մարդկանց մոտ արժեքների գերակայությունը տարբեր է:

Երեխաների կրթության մասին խոսելիս օգտագործում ենք <<արժեքներ>> հասկացությունը: Բոլորս կարևորում ենք արժեքների ձևավորումը գալիք սերնդի մոտ և միզուցե այդ բառին ինչ-որ ենթագիտակցական իմաստ ենք հաղորդում:

Փորձենք ձևակերպել, թե ինչ է <<արժեք>> ասվածը:

Արժեքը երևույթ է մեր կյանքում, որի դիմաց մենք գին ենք վճարել: Վճարի <<արժույթը>> կարող է տարբեր լինել հույզեր, այլ արժեքների զոհաբերություն, հարազատների, հայրենակիցների կամ նախնիների կորուստ, կորցրած հող, հայրենիք և այլն: Արժեքը հնարավոր չէ ստանալ հեշտությամբ, այն պետք է վերապրել, անցկացնել քո միջով, զգալ ու գիտակցել: Այդ ամենի դիմաց մենք ստանում ենք իմաստներ, քանի որ արժեքներն են իմաստավորում կյանքը: Առանց արժեքների կյանքը դատարկ է: Հեշտ, առանց կորուստների և հաղթահարումների ապրելը երբեք չի երջանկացնում հենց այն պատճառով, որ չի բերում արժեքների ձևավորման:

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հետազոտության նպատակն է պարզել, թե ինչ արժեհամակարգ ձևավորվեց երեխաների մոտ:

Ըստ հնարավորության պետական չափորոշյով սահմանված է միջնակարգ կրթության 8 առանցքային կարողունակությունը գիտելիքների, հմտությունների, վերաբերմունքի և արժեքների համակարգ է, որը հնարավորություն է տալիս սովորողին պատշաճ և արդյունավետ կերպով արձագանքելու իր տարատեսակ կարիքներին:

Այս աշխատանքի միջոցով մենք, զարգացնելով ժողովրդավարական և քաղաքացիական կարողունակությունը, ձևավորեցինք հետևյալ արժեքները՝

- Արժեվորելով մարդկային արժանապատվությունը և մարդու իրավունքները
- Հարգանք
- Քաղաքացիական մտածողություն
- Ինքնակառավարման արդյունավետություն

Տնտեսական կարողունակությունը ձևավորեց այլ արժեքներ՝

- Կարեկցանք և հոգատարություն մարդկանց և աշխարհի նկատմամբ
- Պատասխանատու և բարոյական լինելու դիրքորոշում:

Հետազոտական աշխատանքի շրջանակներում ուսումնասիրել են 4-րդ դասարանում Ղ. Աղայանի <<Անահիտ>> հեքիաթը: Հեքիաթի հիման վրա փորձը կատարել են 4-րդ դասարան աշակերտների շրջանում և փորձել են պարզել, թե ինչ արժեհամակարգ է ձևավորվում երեխաների մոտ: Փորձի արդյունքում պարզ դարձավ, որ երեխաների 90% սիրում է հեքիաթ կարդալ: Նարնգ մոտ ձևավորվում է աշխատասիրությունն ու բարությունը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Հեքիաթները կարևոր դեր ունեն բոլորի կյանքում: Դրանք ուղեկցում են ցանկացած անհատի դեռ մանկուց: Մովորեցնում են հավատալ, երագել, լինել լավագույնը, դառնալ ավելի բարի, օգնող, ինքնավստահ և ազնիվ:

Մանկավարժական տեսանկյունից ևս հեքիաթները հիանալի ու արժեքավոր աղբյուր են, աշակերտները սիրով և մեծ ոգևորությամբ են կարդում հեքիաթները, իսկ այդ նույն հեքիաթը, երբ դիտում են որպես մուլտֆիլմ, նրանց ոգևորությունը նկարագրելն անհնար է: Հեքիաթները կարող են դրական ազդեցություն ունենալ գրքերի նկատմամբ աշակերտների հետաքրքրության վրա: Հեքիաթը մեծ նշանակություն ունի անձի ձևավորման համար, որպես երեխայի խոսքի հարստացման սկզբնաղբյուր: Գեղարվեստական գրականությունը հարստացնում է բառապաշարը, զարգացնում պատկերային խոսքը, գեղագիտական ճաշակը և նպաստում բարոյական հասկացությունների ձևավորմանը:

Չորրորդ դասարանի աշակերտները կարդալով <<Անահիտ>>, <<Անբան հուռին>> հեքիաթները, սկսեցին համեմատել հեքիաթների երկու աղջիկներին: Ինչպես աղջիկները, այնպես էլ տղաները բարձր գնահատեցին Անահիտի կերպարը, իսկ Հուռին նրանց համար զվարճալի և այնքան էլ չսիրված կերպար էր, ում բախտը բերել էր:

Աղջիկները ցանկանում են նմանվել Անահիտին, քանի որ նա ոչ միայն գեղեցիկ էր ու աշխատասեր, այլ նաև խելամիտ էր:

ՕԳՏԱԳՈՐԾԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Աղայան Ղ., Անահիտ (հեքիաթ), <<Արևիկ>> հր., Երևան, 2016:
2. Գյուլամիրյան Ջ., Մայրենիի տարրական ուսուցման մեթոդիկա, <<Զանգակ-97>> հր., Երևան, 2015:
3. Թումանյան Հ., Անբան Հուռին (հեքիաթ),
https://hy.wikisource.org/wiki/%D4%B1%D5%B6%D5%A2%D5%A1%D5%B6_%D5
4. <https://hy.wikipedia.org/wiki/%D5%80%D5%A5%D6%84>